

JAVORINSKY

Ročník III číslo 3

slobodné lubinské noviny 3/2015

Zdarma pre všetkých obyvateľov Lubiny

Javorina a známe osobnosti

Autor: Oľga Hrabovská

Javorina – najvyšší vrch Bielych Karpát je symbolom bratstva slovenského a českého národa.

Je majestátna! A pohľad z nej zanecháva v spomienkach každého návštevníka veľa krásnych obrazov. Akoby kúsok odtiaľ je Lubina, Stará Turá, Myjava, vidieť zrúcaniny čachtického hradu a týčia sa i piliere Bradla. To všetko lemujú blízke kopance.

A na moravskej strane zídete do Květnéj, Strání a pohľadom objímte Nivnicu, Uherský Brod a moravské dedinky...

Nezabudnuteľné zážitky budete mať ak pôjdete od Pamätníka štátnosti, po chodníku k Dívovému pamätníku a potom ešte 7 km po turistickej cestičke na Novú Lhotu a odtiaľ na **Filipove údolie s chatou Megovka**.

Už v dávnej minulosti – zač. XII. storočia viedli cez Javorinu cesty, ktoré spájali Prahu, Olomouc, Uh. Brod, Trenčín, Nitru, Ostrihom. Boli to cesty obchodné i vojenské. A tak bohaté a všestranné styky medzi Českom, Moravou a Slovenskom sa postupne upevňovali aj v časoch husitských a dosiahli vrchol v druhej polovici XVII. stor., keď **podjavorinský kraj prichýlil mnohých exulantov**, ktorí v čase násilnej protireformácie boli nútení opustiť svoje domovy v Čechách a na Morave. Prišli do nášho podjavorinského kraja nielen remeslá, ale ako veriaci protestanti i silný inšpirujúci duchovný náboj.

Jozef Ľudovít Holuby spomína, že Javorina bola v letných mesiacoch miestom spoločných výletov slovenskej a moravskej inteligencie. V auguste 1845 na podnet **Samuela Jurkoviča** sa tu zišli oduševnení národovci, aby oslávili prvé vydanie Slovenských národných novín, ktoré redigoval **Ľudovít Štúr**.

V r. 1847 prišli do lubinskej fary **spolužiaci Karola a Gustáva Holubyho** (medzi nimi **Mikuláš Dohnány**) a na Javorine nadšene uvítali prvé číslo Orla Tatranského. Zapálení pre národnú slobodu nadšene hovorili o bratstve obidvoch národov. Tak sa postupne stala Javorina miestom stretnutí, kde sa prebúdzalo národné povedomie a prehlbovala láska k domovine.

I po rokoch meruôsmych – 1848 (*za násilnej maďarizácie*) prichádzali na Javorinu v r. 1860, 1862 národní buditeľia – **Jozef Miloslav Hurban, Markovič, Ján Leška, Fajnor**, pretože v horách Javoriny mali pocit voľnosti aj v dobách národného útlaku.

O dobrú a veselú náladu sa postaral legendárny **lubinský gajoš Filúz**, šťastný improvizátor vtipných a „kúsavých pesničiek“, dobrý hudobník, ale aj veľmi spoločenský, vtipný a znalý vtedajších pomerov. Bol obdarený hudobným sluchom, veselou a bezstarostnou povahou.

Hej! hore háj, dolu háj ... tvoje „dudi-dudi“ biedu v kúty plašilo, veselilo ľudí.

Hej, hore háj, dolu háj ... zvečera i zrána roztancovals' chudása, rozveselil pána.

Javorinou, v javorí chodniček či stezka o sláve ti hovorí, spomína i dneska.

V Javorine, v javorí, keď sa Slovač zišla, tvoja pieseň v zhovory v ústrety jej prišla.

Keď vše zaznel z gajdiček odzemok či „mestská“, sám pán Hurban tatiček zakrepčil si zrezka.

Sám Hurban pán tatiček, kamarátov v stredu pozabudli na chvíľu na slovenskú biedu ...

Hej, hore háj, dolu háj ... tvoje „dudi-dudi“ biedu v kúty plašilo, veselilo ľudí ...

Stretnutia národovcov robili vrásky a starosti vtedajším maďarským politikom a boli už len sporadické v r. 1880, 1882.

Filipove údolie – historické miesto stretávania „uherskej a moravskej Slovače“

Tu pokračovala javorinská história stretnutí slovenských a moravských národovcov, keď na Javorine boli zakázané. Medzi hlavných organizátorov patrila **Jozef Miloslav Hurban** (1817–1888). Od r. 1882 až do jeho smrti sa tu konali „Stretnutia „uherskej a moravskej Slovače“. Svedectvo o tom vydáva i bronzová tabuľa na stene chaty, ktorá pôvodne patrila Filipovi Magnisovi zo Strážnice. V tomto krásnom prostredí sa stretali významné osobnosti – **Leoš**

LUBINA

Javorina – lúka rozvatreaná, júnovou vôňou dýchajú tie rána keď kosačky svišťa v úbočí a ženy sušia prvé sená. Javorina – lúka pokosená a dolu jak na Božej dlani dedina moja – moja rodná, moja milovaná. Štúrovská kolíska v samotnom jej srdci so zvonom volajúcim do povstání. Žilnatí chlapi v nej hrdí a súci čo dokážu sa ruvať v ohni zbraní v pravej chvíli nenávidiaci a milujúci

Tam na dolnom konci v maľovanom domci moja mama. Ako ten krdlík vtáčať zaránky zamatovým hlasom mäkunko ňti si – tak našky najsladšiu melódiu. Bez nej deň nemohla by začať. A vtedy sa izba zaskvie jasom, z čela zmiznú všetky vrásky. Potom hore dedinou tá moja mať náhlivým krokom kráča. Len čo slnko zlatou niťou začne okná vyšíváť.

Zo zbierky Zažihanie Slnka – 1974

Janáček, hudobný skladateľ, arch. **Dušan Jurkovič** (Bradlo), **Dr. Pavel Blaho**, politik a národovec, maliar **Jozef Úprka**, bratia Mrštíkovi a ďalší.

Po Hurbanovej smrti sa konali stretnutia už len sporadicky – posledné 1894 a obnovili sa až po r. 1935, ale už nie s takou intenzitou a pravidelnosťou.

Malebné Filipove údolie je aj dobrým typom na **pekný víkendový výlet**. Veď si zaslúži našu väčšiu pozornosť. Pre cyklistov je to nenáročná trasa cez Topoleckú, Hlavinu po dobrej asfaltovej ceste na Novú Lhotu (začal ju budovať bývalý generálny riaditeľ Chirany Ing. Miroslav Nerád (1914–2009)). Na Kubíkovom vrchu vás privíta nádherný výhľad na Novú Lhotu a jej športové areály, už len do nej zbehnete a hľadáte smer Javorník. Spomeňte si, že táto malá obec sa stala v rokoch meruôsmych útočiskom rodiny pani Kolényovej (Myjava SNR 1848), pred maďarským prenasledovaním.

pokračovanie na str. 3

ĎALEJ V NOVINÁCH NÁJDETE

Quo vadis Javorinské slávnosti...

Na vrchol Veľké Javoriny, dominanty Bílých Karpát, je krásny pohľad z obou stran zemské a štátné hranice. Ale z Moravy prece jen od západu jeví se jinak.

Viac sa dočítate na str. 2

Lubinský špión

Viac sa dočítate na str. 3

Sbohem, náčelníku

Náčelník Černý pardál se sehnul pro šutr a se stejnou razancí a přesností, s jakou na prérii Arizona házel oštěpem, mrštil kámen do smečky bulvárních fotografů. Úplně se mi úžasem nad tímto řešením zastavilo srdce.

Viac sa dočítate na str. 4-5

Tradičné májové stretnutia čitateľov časopisu Krásy Slovenska

Najstarší kontinuálne vychádzajúci časopis na Slovensku - Krásy Slovenska začal vychádzať v Liptovskom Mikuláši v roku 1921.

Viac sa dočítate na str. 6

Na čísle spolupracovali

Miroslav Martinček
Peter Tóth
Oľga Hrabovská
Jaroslav Zapletal
Břetislav Rychlík

Sledujte nás na facebooku
www.facebook.com/javorinskelisty

Quo vadis Javorinské slávnosti alebo JAVORINSKÁ JUBILEA 2015

Autor: Jaroslav Zapletal

Na vrchol Velké Javoriny, dominanty Bílých Karpat, je krásný pohled z obou stran zemské a státní hranice. Ale z Moravy přeče jen od západu jeví se jinak. Sice napůl naše, ale hlavně slovenská. Vnímali to tak už naši prapradědové v devatenáctém století. Cítili se jako na sváteční návštěvě v rodině bratra. Pod svahem na louce u studánky při kraji bukového lesa debatovali o politice, zpívali při muzice, tancovali a společně se nakonec pomodlili. Moravané od Kyjova, Bzence, Strážnice, Hodonína, Uherského Hradiště i Brozané s Vlčnovjany přijížděli na vozech tažených koníky a přivázeli jídlo a pití. Sedláci z okolí přinášeli pěšky dobrou náladu a víru v lepší budoucnost. Tě měli Slováci i Češi zapotřebí nejvíc, i když uherští páni byli mnohem horší potvory než rakouští úředníci.

Letos v červenci se skutečně XXIII. Slavnosti bratrství Čechů a Slováků, které se ovšem dovolávají tradice mnohem starší. Program i všechny oficiality budou jako obvykle. Každý rok se opakuje stejný scénář. Ale než se se rozběhnou pořady na obou pódii, v devět hodin ráno 26. 7. položí pořadatelé a pozvané delegace kytice u Památníku česko – moravsko – slovenské vzájemnosti. Díla sochaře Otmara Olivy z Velehradu, které vzniklo na objednávku Občanského fóra a Veřejnosti proti násilí, aby připomínalo první svobodné volby po desetiletích totality, ale hlavně skutečnost, že Slováci a Čechy z Moravy i z Čech nemohou odcizit a rozdělit žádné změny na mapě Evropy. V tomtéž smyslu se na konci léta 1945 sešlo na Javorině dvacet pět tisíc lidí na I. sjezdu československé vzájemnosti. Takové výročí stojí za připomínku. Přinejmenším proto, že pak se Evropa rozpůlila na Západ a Východ. Štěpení národů na svobodné a ujařmené předcházely přesuny, odsuny a vyhánění milionových zástupů, které musely opustit své domovy.

Ovšem ještě významnější výročí mají samotné javorinské slavnosti. Dalo by se říct, že mají 170 roků. Legenda o počátku nás vrací do srpna roku 1845, kdy se na Javorině sešli nadšení vlastenci z obou stran moravsko-slovenského pomezí, aby oslavili čerstvé výtisky prvních ryze slovenských novin. Z čeho měli naši studenti, umělci, politici, kněží i obyčejní lidé z měst a vesnic takovou radost? Příznejme si, že některé události se možná doopravdy ani nestaly přesně tak, jak se domníváme, ale opravdovými se stávají tím, že si je připomínáme. Může se pak ovšem snadno zapomenout původní smysl událostí i význam příběhů, které je vytvářely. Proto může být užitečné ohlednout se do minulosti i z vršku Javoriny.

Jazykové zákony uherského sněmu z let 1839-1840 a 1843-1844 nařizovaly užívání maďarštiny jako státního, úředního a vyučovacího jazyka. V prosinci 1847 uherský sněm přijal zákon o státním občanství, které mohlo být uznáno jen po prokázání dokonalé znalosti státního jazyka, který se takto v článkách 5 a 16 zákona prohlašoval za výhradní prostředek politických jednání. Již tehdy bylo konečným cílem jazykové genocidy odnárodnění slovenských etnik v Uhrách. V souvislosti s touto protislovanskou kampaní musel odejít z katedry slovenské řeči a literatury bratislavského evangelického lycea Ludovít Štúr. Protest proti odvolání slovenského vlastence, adresovaný do Vídně císaři, podepsalo 200 evangelických duchovních. Na to reagoval uherský šovinistický vůdce Ludvík Kossuth ve svých novinách Pesty Hirlap, v nichž se již dříve vyjádřil, že „nikdy nebyvalo tu národa slovenského, ani ve snu“, prý poselství zasláné císaři je „zradou“ protestantského vyznání. Proto z náboženských i nacionálních důvodů Štúr vydal 1. 8. 1845 první číslo periodika „Slovenske narodne noviny“ s přílohou „Orol Tatránski“. Rázem

bylo rozhodnuto o definitivní rozluce mezi češtinou a slovenštinou, protože jazyková forma Štúrových novin vycházela ze středoslovenského nářečí, základu spisovné slovenštiny.

Utváření svébytné moderní národní kulturní identity, založené na živé řeči lidu, mělo na Slovensku rozporný průběh i ohlas. Od počátku 16. století do prvních desetiletí století 18. se ve slovenských intelektuálních kruzích nejčastěji ozývala latina, pak čeština Bible kralické, němčina a jen neustálená slovenština. První kniha psaná slovenským nářečím byla vytištěna v katolické univerzitní Trnavě v roce 1691. Půlrobat k lidové řeči započal v letech 1789-1792, ale symbolicky se dovršil právě rázným činem Štúrovým, který oslavili Češi i Slováci na Javorině. Kupodivu, protože zastánci československé jednoty se k jazykovému sebeurčení Slováků stavěli odmítavě: V českých zemích Fr. Palacký, P. J. Šafařík, J. Kollár, na Slovensku nejhlasitěji Jiří Palkovič a profesor Štefan Launer, který ve svém spisku „Slovo k národu svému“ slušná slova nehledal: „... ejhle, Drazí Přátelé! tato šturovská holota, chce vám na místo této řeči svaté chrámové uvést do chrámů řeč tu /.../ která vám jen k tomu slouží, abyste se ve všech nízkých života vašeho svazcích a potřebách dohovoreti mohli, kterou začasté i ku zlořečení a proklínání užíváte /.../ chtějí mluvit tak, jako mluví hlupáci a prohlašují, že ta řeč, již se v chrámech užívá, není řeč slovenská, nýbrž řeč Čechů.“ Launer měl ostatně své vlastní teorii národů – Čechové, Moravané, Slezané a Slováci jsou jen „údy jednoho těla“, přičemž Slováci jsou pouze „výpustek“ Moravy.

Konzervativní, ač dobře míněné, českoslovenství mělo paradoxní zneužitelné důsledky. Když byla 12. 11. 1875 z moci úřední rozpuštěna Matica slovenská, bylo její jmění 200.000 zlatých převedeno uherskému krajinskému

vzdělávacímu spolku s odůvodněním, že „v Uhrách slovenského národa není“. Stanovy Matice slovenské totiž určovaly, že v případě zániku spolku má být jeho majetek převeden do vlastnictví slovenského národa. Také na moravské straně pomezí děly se v první polovině devatenáctého století divné věci.

Moravanům se ze strany Němců stále opakovalo, že jsou zvláštní, od Čechů zcela odlišný národ, který mluví rodnou řečí – moravštinou, a navíc se skládá z několika svérázných kmenů Hanáků, Valachů, Slováků a Horáků. Smysl německé kampaně nebyl etnografický. Šlo o politiku. Bylo třeba eliminovat možnost administrativního spojení českých zemí. A to se dařilo. Když 30. 3. 1848 byl na moravském zemském sněmu vznesen návrh na spojení zemí, hlasovalo pro 6 poslanců, 72 bylo proti návrhu.

Možná takto lépe rozumíme společné radosti a slavnosti, kterou slavili naši předkové na Javorině v srpnu roku 1845.

Můžeme taky zahlédnout historické kořeny sebezníčovajícího českoslovenství, ve kterém si tak velice liboval prezident Eduard Beneš a v jistém smyslu i komunisté, odkojení učení Marxe a Engelse o tom, že proletáři nemají vlast a jejich největší nepřítel je buržoazní nacionalismus. Česko – moravsko – slovenská vzájemnost je i v té naší Evropské unii pořád živé téma. Ale pěkně komponované vystoupení folklorních souborů nám o něm už nic nového neřekne. Nic si neslibujme ani od slavnostních oficiálních proslovů, ani od neformálních řečí u vína a slivovičky. Chtělo by to obohatit a rozšířit koncept slavností o nový rozměr, o ty besedy a debaty, které stály u jejich počátků.

Javorina a známe osobnosti

pokračovanie zo str. 1

A možno už tu pocítite, že nie ste u cudzích, ale u bratov, ktorí neodmietli pomoc v časoch neslobody našich predkov.

Vašej pozornosti nesmie uniknúť smerovka Filipov a o chvíľu ste pri chate s jazierkom a športovým areálom. Chvíľka zastavenia a občerstvenia vás naštartuje na cestu popri potoku. V prekrásnom prostredí údolia je množstvo chát, pridete k „Dolní boude“, zastavíte sa pri kamennom pomníčku – kde tragicky skončil život mladej dievčiny, pokračujete k „Liščí boude“ a už len kúsok a ste pri Megovke. V pietne zastavte i pri malej jaskynke so sochou Panny Marie a poďakujte za pekný deň, ktorý ste mohli prežiť s rodinou či s priateľmi.

Obnovené stretnutie na Javorine

bolo až 5. augusta 1922, keď vtedajší poslanec JUDr. P. Blaho zo Slovenska a maliar Fr. Úprka z Moravy zvolali na 5. augusta 1922 Snem drobných pracovníkov.

Zišli sa ľudia z oboch strán Javoriny. Radosť zo stretnutia prekázala veľká búrka, ale zároveň bola i podnetom na vystavenie „útulne“, kde by sa ľudia mohli skryť pred nepohodou počasí. A tak **6. júla 1924** na Javorine slávnostne otvárali „**Útulňu J. L. Holubyho**“, evanj. kňaza, botanika, etnografa a historika

12. decembra 1926 chata vyhorela (zapálili sa krovy od komína), ale vďaka obetavosti turistov ju **obnovili a 6. júla 1929 slávnostne otvorili**. Znova slúžila všetkým, ktorí na Javorinu prichádzali. Z významných osobností to bola **Alica Masaryková**, ktorá sprevádzala **snúbenicu M. R. Štefánika markízu Giulianu Benzoni, knieža Lichtenstei, gen. Eliaš... hrávať chodil Samko Dudík**.

Pamätné slávnosti na Javorine boli 25. júla 1933, keď sa z oboch strán zišlo viac ako 4 tisíc návštevníkov, ktorým sa prihovril **Štefan Osuský**, významný slovenský politik a diplomat.

V rokoch 1939 cez Javorinu utiekali českí vlastenci z Protektorátu na Slovensko a potom do Maďarska na francúzsky konzulát, kde sa prihlasovali do zahraničnej armády. Počas SNP chata bola neraz útočiskom partizánskej skupiny Hurban, ktorú viedol **Miloš Uher**.

Po 2. svet. vojne – bol vytvorený výbor pre Javorinské slávnosti. Predsedom bol bzinský učiteľ **Ján Hložka, členovia Dušan Sagara, Ján Mackovič, plk. MUDr. Pavel Trúsik** z Lubiny a zástupcovia z moravskej strany. S dobrým úmyslom a v úctivosti 12-členná delegácia pozývala Beneša na stretnutie bratstva. Vysvetlili význam a dlhoročnú tradíciu stretávania sa Čechov a Slovákov a ľudia z oboch strán Javoriny, očakávali najvyššieho predstaviteľa oslobodenej ČSR – ale neprišiel. Dal prednosť ceste do Berlína.

A tak **1. septembra 1945** sa na Javorine zišlo množstvo národa, konala sa veľká národná púť, **symbolicky sa odvalil hraničný kameň**,

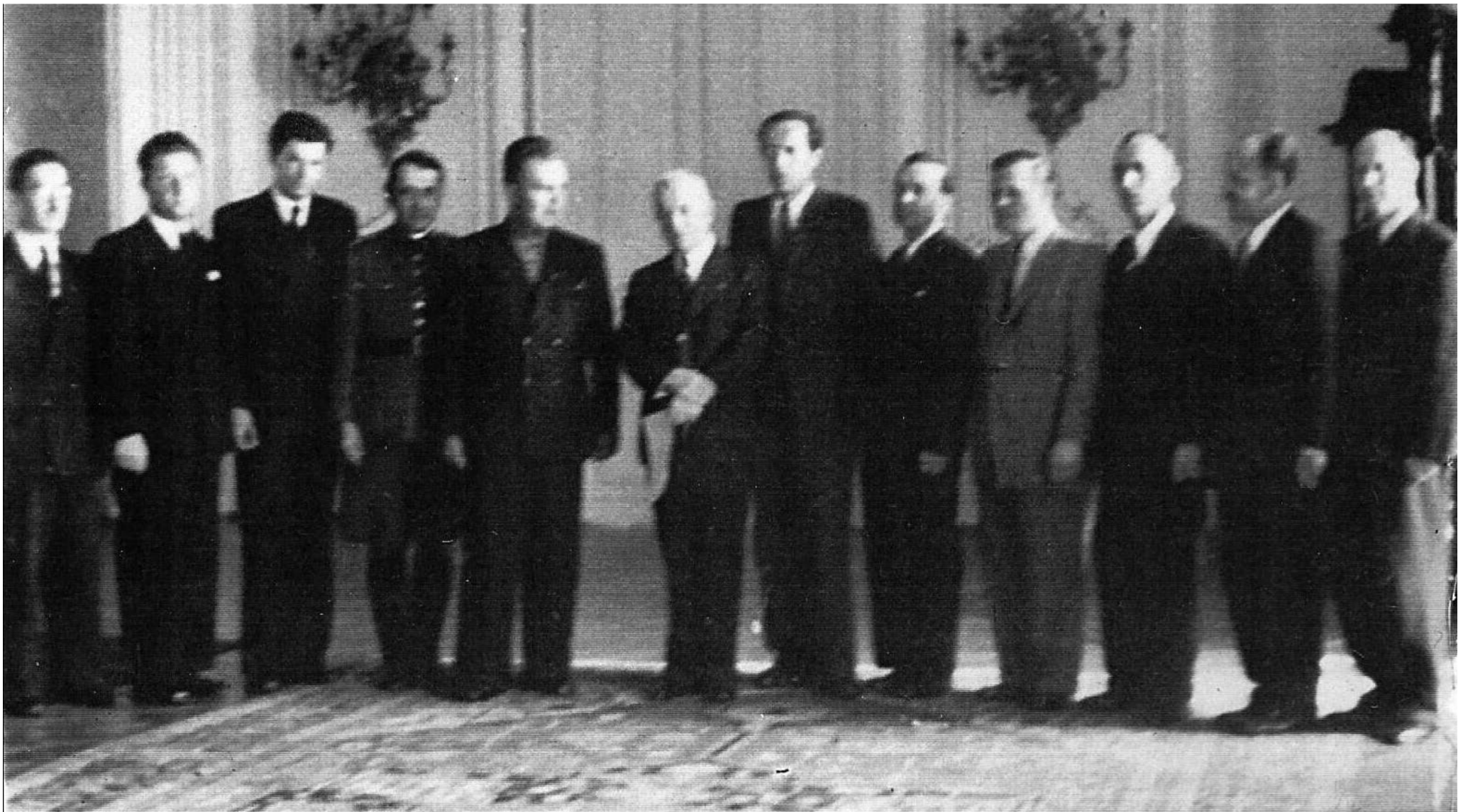
lebo nás hranica nerozdelila ani v dobách najťažších. Miesto prezidenta za rečnickým pulptom prevzal **Ladislav Novomestský**.

Po dvoch rokoch 1947 bolo ďalšie manifestačné stretnutie. Prekázala ho veľká búrka a povíhrica. Ďalšie oficiálne stretnutie sa konalo až v r. 1964 z príležitosti 20. výročia SNP.

O rok neskôr 25. júla 1965 prišiel na Javorinu **Gen. Ludvík Svoboda, MUDr. Bedřich Placák, partizáni z Uhrovej skupiny a mnoho ďalších významných osobností** vtedy Javorina privítala. Pri príležitosti 50. výročia vzniku ČSR a 120. výročia Hurbanovského povstania **20 – 21. júla 1968, za účasti prezidenta Ludvíka Svobodu bola na chate odhalená pamätná doska**.

Od tých čias Javorina privítala veľa politických i kultúrnych osobností a zostáva stále symbolickým miestom stretnutia a bratstva našich národov vždy v poslednú júlovú nedeľu.

Lebo nás hranica nerozdeľuje, nás hranica spája!

Delegácia 1945 u prezidenta Beneša:

Druhý zľava: Dušan Sagara, Ján Mackovič, Plk. MUDr. Pavel Trúsik, Ján Hložka, prezident Beneš a moravskí delegáti

Lubinský špión

Vážení spoluobčania,

podarilo sa nám odhaliť špióna, ktorý operoval a, žiaľ, aj naďalej vykonáva túto odpudivú činnosť v našej obci. Prichytili sme ho pri aktívnej špiónskej akcii, keď z auta bielej farby typu Octavia vyhotovoval fotografie na, ktorých zachytával činnosť na pozemku novobudovanej Holubyho záhrady – ďalšieho projektu chatára z Holubyho chaty. Tieto fotografie, spolu s písomne vyhotoveným udaním, poslal na úrad životného prostredia.

V jeho špiónovej správe sa uvádza, že nový majiteľ objektu bývalého družstva realizuje výrub kríkov bez povolenia obce. Na základe špiónovho udania bol majiteľ Holubyho chaty predvolaný na úrad, kde mu napařili pokutu, aj keď argumentoval, že o oznamovacej povinnosti nevedel.

Vyzývame občanov Lubiny a Kopaníc, aby si na zákerného špióna dávali pozor. Ide o človeka s nie práve rovným charakterom. Je príliš zbabelý na to, aby vzniknuté problémy riešil osobným stretnutím. Spoznať ho môžete aj podľa nižšieho vzrastu a toho času aj podľa chýbajúceho porastu vlasov. Občania občas hlásia, že bol videný v nevhodne vybranom obleku s prídlhými rukávami. Okrem už spomínanej bielej Octavie jazdí aj na terénnom aute značky Nissan.

Je možné, že vás nafotí pri činnosti, o ktorej ani netušíte, že na ňu potrebujete povolenie. Hrozí vám následne poťahovanie od inštitúcií, ktoré by ste za normálnych okolností nikdy nemuseli navštíviť. Úplne by totiž stačilo, keby sa vami volený obecný úradník nehral na špióna a namiesto fotografovania a písania udaní sa správal normálne, pomáhal ľuďom tak, ako sa na muža v jeho postavení patrí. Napríklad slušne upozorniť občanov,

ktorí nikomu neublížujú, ale na svojom pozemku vykonávajú zmeny vyžadujúce úradné oznámenie, na aký úrad sa majú v tejto veci obrátiť. Tak by aspoň konal každý slušný starosta.

Sbohem, náčelníku

Autor: Břetislav Rychlík

Náčelník Černý pardál se sehnul pro šutr a se stejnou razancí a přesností, s jakou na prérii Arizona házel oštěpem, mrštil kámen do smečky bulvárních fotografií. Úplně se mi úžasem nad tímto řešením zastavilo srdce. Co náš fotíš, hajzle! Kdo ti to dovolil! Náčelník zařval mocným hlasem a další spršku kamenů zahnal paprazzi do drahých aut jejich bulvárních redakcí a neustávající kanonádou je donutil vycouvat z ulice. Slušný Ivan Klíma jen zalpal po dechu. Poté jsme v klidu, bez senzací, vstoupili do vily nemocného Václava Havla. Náčelníkovi Ludvíku Vaculíkovi bylo neuvěřitelných 85 let!

Jednou jsem mu cestou na Žabinec v Brumově, kde se Ludvík Vaculík pod hradem vedle pivovarské zdi narodil, říkal, že jsem se jako děcko nejvíc bál útoků husích hejn, kterých byly dědiny plné. Odpověděl mi ve svém živoucím nářečovém skanzenu: *Toho sem sa já bál také. Ale ráz jsem šel kolem domku jedné cérky, kerá sa ně lúbila, a ona byla v zahrádce. Abych sa nezahaňbil, rozběhl sem sa rychle doprostřed hejna. To sa rozletělo s křikem na všechny strany. A já už sem sa nebál.* To je recept na celý život Ludvíka Vaculíka.

Teď stojím nad otevřeným hrobem číslo 55 v nejvyšší části valašského hřbitůvku v Brumově-Bylnici, zpívám hornáčkou táhlou *Ked sme precházali z Uher do Moravy, halenky nám vzali, aj nás porúbali.* Pro slzy nevidím ani na muzikanty, tuším, že vedle mne stojí primáš Martin Hrbáč, bratři Mičkové a Mojmrí s basou, za zády mám sbor Mužáků ze Zlína vedený Karlem Pavlíš-tíkem, slyším Frantu Zuzku

z Kobylí, jak zpívá o přetrž, je to jeho písnička, kterou on vždycky začíná. Vpravo se o navršenou hlínu z vykopaného hrobu opírá bledý Josef Holcman. Když trochu přes slané slzy zaostřím, vidím svoji ženu, jak pláče, rozeznávám tváře. Klan Vaculíků. Synové Ondřej, Martin, Jan, Jožin a dcera Cilka. Bratr Emil, bratr řidič Olin, sestra Lidka, vnuci, synovci. Kousek odsud Jiří Peňás s Viktorem Stoilovem, tam Ivan Klíma s rodinou, Karel Steigerwald, Eva Salzmanová, úplně v dáli mezi hroby osamělý Pavel Kohout. Ze Slovenska výtvarníci Bočkayovi. Vesničani, mladí lidé i ve valašských krojích. Přecházíme z hornácké na valašskou Na horách studénky, sú moje šenkérky, oni mně nalejú a platby neberú. Náčelník si ji polepšil a nařídil zpívat nad hrobem: *Na horách větrové, sú moji bratrové, oni mně pomozú, když sám výš nemožu. Až večer nastane, tam chcu mět ustlané. Jak na vás zavolám, berte sa blíž k horám.* Zvedám hlavu k vrcholům Bílých Karpat, vidím kapličku na kopci Svatá Anna, kde bývají poutě v den náčelníkových narozenin. Pod kopcem je provrtaný tunel, na kterém pracoval otec našeho náčelníka jako tesař. *Dycky, když byla púť v nejlepším, muzika, cukrová vata, kolotoče, zmrzlina, zahúkala v tunelu motórka a ozvala se maminka – Ludvíku, s kozama! A bylo po púti.*

A kousek od nádraží brumovského leží slavná Arizona, vlastním jménem Řehonůřka. Tu jsme spolu navštívili ve všech ročních obdobích. Teď, v tento čas zrovna je v nejkrásnějším květu, plná divokých orchidejí. Ludvík Vaculík byl nejslavnějším svérázným kulturním modelem zdejší části Bílých Karpat, vždy při pohledu na svůj rodný Brumov pravil: *Krajina je dílo*

lidské. Ta harmonie krajiny, zpěvu, ten hrob, ty kopce. Pustil jsem slzy úlevně a nezadržitelně. Nakonec, náčelník napsal, že na Moravě jsou i zloději citlivější.

Tak pravil Josef Holcman

Spisovatel Josef Holcman stvrdil tuto tezi řečí: *Milý Ludvíku, promiň, že s Tebou budu chvíli mluvit, a ne zpívat. Ale vydrž, na písničky taky dojde. Ludvíku Vaculíkovi se dnes splní přání získat trvalé bydliště v Brumově, kde se narodil do kmene, v němž dřevo a kámen určují povahu obyvatel i jejich obživy. Byl učenlivý, pamatoval si cizí slova a oštěpem házel nejdál. Jeho krajina byla utvářena také zevnitř, nejen sekyrou či pūdou, ale i písní, citem paní učitelky Svatoňové a slovem rodáků. Duchovní rodokmen jeho krajiny přesahoval hranice rodu i času. Dědictví i tělesné, které přešlo do myšlení.*

Žádný jiný československý spisovatel (který spisovatelem zůstal), neovlivnil ve druhé polovině dvacátého století československou společnost tak silně jako Ludvík Vaculík. V roce 1967 tušil, že se pohybuje po okrajích čehosi hlubokého; zmocňovala se ho závrať, ale i pokušení odvrátit se od propasti: *nevzít radši sekyru a nejt dělat lidem vazbu a krovy? Jeho slovo však tehdy ladilo s dechem čtenářů i básníků: moc ustupuje jen tam, kde vidí a slyší silný odpor; nikoli argumenty, ty ji nepřesvědčí.*

Vpád svědomí a vzpoura duší o pražském jaru ukázaly na díry materialismu: *dvacet let nemytými okny začalo pronikat světlo. Systém, který o sobě tvrdil, že je definitivní, nevyřešil žádnou lidskou otázku, zapsal si Ludvík. Chtěl v životě*

vítězit? Ne, vždy mu šlo o slušné zacházení státu s občany, o nápravu věcí, o mravní podstatu práva. V projevu na sjezdu spisovatelů řekl věty, jimiž odhalil svoji povahu: nutkání vyslovit věci, na něž většina z nás pomýšlí jen v noci a ještě pod duchnou: Pravidla demokracie na–držu–jí ovládaným, ale také, když vláda padne, zachraňují ji před zastřením. Zachování takového systému demokracie nepřináší příliš pevné vlády, přináší jen přesvědčení, že příští vláda může být lepší. Vláda tedy padá, ale občan je obnoven. Naopak kde vláda dlouho stojí, padá občan.

Ukázal, že svrhnout tyrana znamená svrhnout trůn, který lidé vybudovali pasivitou. Řekl: *Sídlo strachu je ve vás, ne v tom, koho se bojíte. Jeho Dvou tisíc slov se bál i Dubček, protože v nich byl předpovězen nejen konec začátku, ale i konec konce: Toto jaro právě skončilo a už se nevrátí. V zímě se všechno dovíme. Ve svých fejetonech pokládal vedle sebe slova o tom, čím jsme mohli být a čím jsme byli, rozředění ruskou mocí. Co řekl, to napsal. Co napsal, za to ručil. Vlastním krkem. Snažil se žít spravedlivě. Nepřijal vystěhování, aby se nezbavil naděje na místo narození, k němuž byl přikován. Kolikrát se ptal, proč na své cestě dolehl zrovna do Prahy, byl z toho rozkymácený a často cítil bezmocný hněv. Nesouhlasil kolikrát v životě sám se sebou. Bral si na všem i to těžké. Postavil se i za svoje hříchy.*

Ptám se, zda se Ludvík Vaculík dočkal hanby těch, kteří ho dvacet normalizačních let hanobili. Ne, to ani nechtěl, protože věděl, že špatné činy obsahují trest už v sobě a je jen otázkou času, kdy se projeví. Nechtěl odvetu, spíš se ptal, k čemu to všechno bylo, když komunismus byl poražen, ale

Břetislav Rychlík s Karlem Steigerwaldem na pohřbu v Brumově FOTO ARCHIV BŘETISLAVA RYCHLÍKA

důvody jeho vzniku jsou tu dnes po pětadvaceti letech zase.

Obávám se, že slovo – když máme jeho svobodu – už nemá takovou váhu. Ale vím, že váhu Vaculíkových slov budeme nalézat: budoucnost se sama donutí k nim vracet. Dnes platí to Poslední z posledních: Věřil se, každý na svém území, snažte vy.

Sčuchli jsme se, jak dva psi

Pozemská schránka našeho Ludvíka, celý život tak činorodého, že by to ostatním lidem vystačilo na desítky životů, muže s geny Valachů, ale i divokých Tatarů a Hunů (ty lícní kosti, rysy tváře... jeho otec Martin pocházel z Návojně, část Valašska, kde se obyvatelům říká Tarahúni), leží nehybně v černé zemi a nechce se mi to pořád uvěřit. I když mi to nejméně od 3. května, kdy jsem ho viděl naposledy, bylo jasné. Zorničky měl jaksi vybledlé, nos a bradu vystouplé z obličejce, už byl bez energie, někde na druhém břehu. Akorát si na společné fotografování s ženou Madlou a s paní Rychlíkovou vzal valašku, o kterou se musel v poslední době opírat, což ho činilo mrzutým. Když nás Madla s Jankem vyprovázeli z domu, ohlédl jsem se intuitivně, skrz skleněné dveře uviděl jsem smutné Ludvíkovy oči v životem unavené tváři. Chabě se pousmál a zvedl valašku. Nepovažoval tento způsob života za důstojný. Na stáří není nic dobrého, ucedil během obouvaní bot při jedné návštěvě u nás, když přijel věrně, věrně jako vždy, na moji premiéru Gazdiny roby v Národním divadle.

Sčuchli jsme se, jak dva psi, pravil mi kdysi. A co mám z našeho psovského kamarádství teď psát o starém psu? Nejsme oba žádná ušlechtilá a přešlechtěná plemena. Normální, zdravě křížení venkovští ořeši. Běháme spolu po koutech nezajímavých pro městská plemena, očucháváme všelijaké dědinské uličky, dřevěné kolně, stodoly, zahrady, les, kameně, stromy, trávu, kaluže, potok. Jíme a pijeme, co nám kdo dá, či na co narazíme cestou, nebo si ulovíme. Nejsme vybíraví. Ale potěší nás klobáska,

Sčuchli jsme se, jak dva psi FOTO ARCHIV BŘETISLAVA RYCHLÍKA

slanina, víno, slivovica. Když jsme nemohli jinak, museli jsme pár lidí pokousat nebo aspoň rafnout, ale jemu to nedělá dobře. Má jemnou duši a měl slušný výcvik doma od rodičů. Celé dětství byl pasteveckým psem. Na krávy ani na ovce se nezmohl, jenom na jednu, dvě kozy. Odtud jeho nestádní chování a pudy.

Nad náčelníkovou rakví si naplno uvědomuju, že ten dar přátelství, který mi Ludvík v jednu chvíli svého života věnoval, je tím, za co nepřestanu být do konce života vděčný. A ze všech jeho různých výroků, které jsem zaznamenal, si budu pamatovat větu, kterou napsal kterémusi televiznímu řediteli, když mne likvidoval v práci. Popsal, jak v šedesátých letech, v časech cenzury, všemocného ústředního

výboru komunistů, tajné policie chodili jeho šéfové v rozhlase a v Literárních novinách na koberečky. Jak drsné to byly koberečky, dokáže si každý představit. Přesto, že nadřazeným za Vaculíka hrozil vyhazov, stáli za ním a kryli ho. *Cti, totiž, může mít každý, kolik chce.*

Ludvíka na jeho přání pochoval jeho spolužák od Bati, devadesátiletý kněz Jaroslav Vinklárek, dominikánský otec Jordán. Ten stačil 6. června zaopatřit náčelníka svátostmi. *Byl na konci, už ani nejedl. Zeptal jsem se ho, jestli lituje všech svých hříchů ve jménu lásky k bohu. Odpověděl, že ano, to stačilo.* Další pomazání v narážce na náčelníkovy milostné pletky učinil otec Jordán do ticha kostela citátem z dopisu Madly Vaculíkové, která na pohřeb nemohla přijet: *Tížilo ho,*

že mi ublížil. Když byl nemocný, často se modlil.

Ráno, po pohřbu přišel e-mail od Karla Pavlištíka, kterému Ludvík říkal Vývoda Karel: *Byl to poctivý dědinský pohřeb. Všeci, kdo jsme tam byli, jsme přišli splnit povinnost – prokázat službu a doprovodit kamaráda na poslední cestě. Nepotkal jsem tam nikoho, kdo by se přišel „vystavit“. A také su velice rád, že jsme Ludvíkovi mohli podle jeho přání zazpívat... a zpívalo nás velice moc.*

Tiše špitám poslední sloku naší oblíbené Ludom povezte, že už na neny, že sem odešel nepoškrvený.

Uverejnené s laskavým súhlasom autora a šéfredaktora Divadelných novin.

Tady Ludvík Vaculík pracoval FOTO ARCHIV BŘETISLAVA RYCHLÍKA

Tradičné májové stretnutia čitateľov časopisu Krásy Slovenska majú už 52 rokov

Najstarší kontinuálne vychádzajúci časopis na Slovensku - Krásy Slovenska začal vychádzať v Liptovskom Mikuláši v roku 1921. Jeho hlavný iniciátor a zakladateľ Miloš Janoška už v prvom úvodníku vytyčil heslo časopisu: Poznajme otčinu. Jedna z jeho ďalších myšlienok v súvislosti s rozvojom turistiky na Slovensku načrtnula i hlavný cieľ časopisu platný až do dnešných dní.

Nová redakcia vydavateľstva DAJAMA nadviazala v roku 2004 na predchádzajúce obsahové zameranie časopisu a naďalej sa venuje predovšetkým prírodným a kultúrnym zaujímavostiam, turistike a cestovnému ruchu na Slovensku. Ku tradičným a osvedčeným rubrikám pribudli mnohé ďalšie. V každom čísle je napr. predstavený podrobnejšie jeden región Slovenska so svojimi zaujímavosťami, prírodnými krásami, tipmi a odporúčaniami na návštevu a výlety, ako aj praktickými a aktuálnymi informáciami z daného regiónu. Nechýbajú ani rozhovory so zaujímavými osobnosťami vo vzťahu k Slovensku, predstavenia kultúrnych pamiatok Slovenska, jeho prírodných zákutí a zážitkov z túlania sa po Slovensku. Časopis sa vyprofiloval ako turisticko-vlastivedný časopis pre tých, ktorí majú radi turistiku, cestovanie a neustále objavovanie Slovenska.

Tradičné májové stretnutia čitateľov časopisu Krásy Slovenska začali v roku 1964, keď sa uskutočnilo historicky prvé stretnutie na po-

česť jeho zakladateľa Miloša Janošku, ktorý na sklonku predchádzajúceho roka zomrel vo veku nedožitých 80 rokov v Liptovskom Mikuláši. Práve spomienka na Miloša Janošku vyprovokovala redakciu časopisu Krásy Slovenska, aby zorganizovala prvé stretnutie „krásistov“, ktoré sa uskutočnilo v posledný májový deň v roku 1964 na Veľkom Choči. Prvé stretnutie sa vydarilo a stretnutia odvtedy pokračovali každý rok. Uskutočnili sa na rôznych miestach, pričom postupne vystriedali takmer všetky najkrajšie vrchy a vyhladkové miesta na Slovensku.

52. stretnutie čitateľov časopisu Krásy Slovenska

sa uskutočnilo v sobotu 30. mája 2015 na Poľane a zúčastnilo sa ho 1 700 priaznivcov časopisu propagujúceho prírodné a kultúrno-historické krásy Slovenska. Počas kultúrneho programu na Poľane sa odohral aj krst nových publikácií o Slovensku – Najkrajšie pútnické trasy, Najkrajšie cyklotrasy (Záhorie a Podunaj-

ska) a Náučné chodníky – juhozápad a Náučné chodníky – severozápad a program pokračoval v podvečerných hodinách aj na námestí v Detve váňaním mája a vystúpením folklórneho súboru Podpoľanec.

Detvanci na záver podujatia odovzdali štafetu kopaničiárom zo Starej Turej, ktorí budú organizovať stretnutie krásistov v jubilejnom roku

2016, kedy bude časopis oslavovať 95 rokov od svojho vzniku. Udeje sa to v **posledný májový víkend 2016 na Veľkej Javorine** a redakcia časopisu spolu s vydavateľstvom DAJAMA si na tomto magickom vrchu urobí malú generálku už v nedeľu 26. júla na Slávnostiach bratstva Čechov a Slovákov. Krásy Slovenska tu budú mať svoj stánok a už vo veľkom predstihu budú pozývať na budúcoročné stretnutie.

Viac informácií poskytnete:

Daniel Kollár, riaditeľ
vydavateľstvo DAJAMA, Ľubľanská 2,
831 02 Bratislava, tel.: 02/5465 2055,
0918 320 115, e-mail: dkollar@dajama.sk,
www.dajama.sk
Redakcia Krásy Slovenska, Ľubľanská 2,
831 02 Bratislava, tel.: 02/5465 2055,
0918 320 116, e-mail: info@krasy-sloven-
ska.sk, www.krasy-slovenska.sk

Ďalšie informácie, knižný katalóg vydavateľstva DAJAMA a archív časopisu Krásy Slovenska možno nájsť na adrese **www.dajama.sk**.

Vydavateľstvo DAJAMA sa od vzniku v roku 1996 venuje propagácii regiónov Slovenska a vydávaniu publikácií o jeho geograficko-historických oblastiach. Doteraz vydalo 237 turisticko-geografických publikácií. Všetky knihy pripravuje nielen v slovenskom jazyku, ale vo viacerých jazykových mutáciách. Medzi hlavné edície patria: Regióny bez hraníc, Poznávame Slovensko, S batohom po Slovensku, Na starých pohľadniciach, Kultúrne Krásy Slovenska, Prírodné Krásy Slovenska, Slovensko z oblakov a Po Slovensku. Vydavateľstvo DAJAMA je od roku 2004 nakladateľom časopisu Krásy Slovenska, ktorý vychádza s podporou nadácie Geoinfo Slovakia, n. o.

Holubyho Záhrada

Holubyho záhrada je projekt chatára Holubyho chaty Mira Martinčeka, ktorá sa nachádza v obci Lubina Hrnčiarové. Pozemok, na ktorom sa Holubyho záhrada rozprestiera, má približne 70 árov a poskytuje dostatočný priestor na vybudovanie farmy, kde by sme chceli pestovať ovocné stromy, ovocie, zeleninu, bylinky a popri prípade chovať domáce zvieratá. Účelom je dodávanie domácich produktov pre potreby Holubyho chaty, ale aj predaj z dvora pre záujemcov z okolia podjavorinského kraja.

Páči sa nám byť aspoň čiastočne sebestační. Rozšírená ponuka jedál na Holubyho chate z domácich produktov je cesta, ktorou sme sa vydali a ktorou chceme kráčať ďalej. Cieľom je ponúknuť našim hosťom na Holubyho chate alebo Holubyho záhrade čerstvé potraviny ako napríklad syry, zeleninu, ovocie z lokálnych zdrojov. Do budúcnosti plánujeme rozbehnúť aj vlastnú pekáreň, ktorá bude ponúkať čerstvý chlieb a domáce koláče.

V objekte, ktorý je postavený priamo na pozemku a v minulosti slúžil ako výrobná-administratívny priestor bývalého poľnohospodárskeho družstva chceme spustiť vlastnú výrobu lekvárov, marmelád, sirupov z dopestovaného ovocia u nás, alebo nakúpeného od domácich hospodárov a tým svojou časťou prispieť k rozvoju vidieka v tomto krásnom kraji.

Holubyho záhrada bude slúžiť aj verejnosti, ktorá ju môže navštíviť, deti sa môžu zoznámiť so zvieratami, urobiť si nákup čerstvej zeleniny popri prípade svojou prácou prispieť k chodu záhrady a za prácu si odniesť naturálie.

V neposlednom rade určite budeme hľadať pracovníkov do novovybudovanej prevádzky, takže ak máte záujem o prácu na našej záhrade môžete nám poslať svoj životopis.

28. ročník Veľkej Javorinskej

V roku 1988 sa členovia Klubu turistov v Starej Turej a ich priatelia zúčastnili časovky na Bradlo. Po pretekoch, cestou domov, vznikol nápad urobiť časovku na Veľkú Javorinu. Preteky boli určené pre amatérskych cyklistov z okolia, bez ambícií urobiť z toho nejaké veľké podujatie. Termín bol určený tak, aby to bolo na záver sezóny, kde by sa zišli priatelia a ukončili sezónu výšlapom na Veľkú Javorinu. Štart bol v Lubine Hrnčiarovom a cieľ pri Holubyho chate.

S počiatku štartovali cyklisti z Myjavy, Starej Turej a okolia. V tých časoch ešte nebol internet,

ale aj bez propagácie sa preteky postupne dostali do povedomia športovej verejnosti. Sem tam prišiel aj vzdialenejší účastník.

V roku 1991 prvýkrát štartovali aj horské bicykle, bolo 5 účastníkov (v tej dobe horské bicykle neboli rozšírené tak ako teraz) mali hromadný štart a trasu rovnakú ako cestné.

V roku 1992 prejavili záujem o preteky aj bežci a tak sme pre nich spravili kategóriu. Bežcov bolo 11 a štartovalo zopár výborných bežcov, ktorí sa pravidelne zúčastňovali bežeckých podujatí. Cestné, horské bicykle a bežci štartovali na rovnakej trati.

V roku 1993 prvýkrát viedla trasa horských bicyklov cez Podkozince, ale cieľ bol ako cestné bicykle. Posledníkrát štartovali aj bežci. V ďalších ročníkoch už bežci neštartovali, lebo mali možnosť štartovať na rôznych, lepšie dotovaných súťažiach. V roku 1994 prvýkrát mali horské bicykle cieľ pri vysielaci. Od roku 1994 až po súčasnosť už neboli žiadne zmeny.

Dnes môžeme hrdo vyhlásiť že časovka na Veľkú Javorinu je skvelé podujatie, na ktorom každým rokom štartuje viac pretekárov. Je to hlavne tým, že ľudia ktorý tento krásny pretek založili, vytrvali a boli schopní posunúť organizačnú štafetu ďalej, aby bola zachovaná

kontinuita jedných z najstarších cyklistických pretekov amatérov na Slovensku.

V tomto roku budú súčasťou pretekov na Veľkú Javorinu aj Majstrovstvá Slovenska v cestnej cyklistike - časovka do vrchu. Je to ďalšia možnosť ako prilákať priaznivcov bikov k nám do tohto krásneho kraja. Všetci ste vítaní dňa 12.9.2015 na Holubyho chate, kde bude cieľ pretekov. Ak pridete povzbudzovať k trati budeme len radi. Každému pretekárovi sa lepšie bude šlapať do pedálov.

HOLUBYHO CHATA SINCE 1923

DEMA BICYCLES

BAJKULA original bike shop

JAVORINSKÁ ČASOVKA

A MAJSTROVSTVÁ SLOVENSKA
V CESTNEJ CYKLISTIKE
- ČASOVKA DO VRCHU

28. ROČNÍK 12.9.2015

PROPOZÍCIE A REGISTRÁCIA NA WWW.HOLUBYHOCHATA.SK

Niečo na osvieženie

Veľká Javorina
BIELE KARPATY

*Hranicou sú rozdelené naše krajiny,
ale nie naše srdcia.*

HOLUBYHO CHATA
SINCE 1923

reštaurácia • ubytovanie • dokonalý relax v prírode
U nás ste vítaní 365 dní v roku!

www.holubychata.sk